

Anbragt uden for hjemmet i det 20. århundrede

Hverdagsliv for børn og unge anbragt
uden for hjemmet 1945-1980

Lene Mosegaard Søbjerg

Anbragt uden for hjemmet i det 20. århundrede

Hverdagsliv for børn og unge anbragt uden for hjemmet 1945-1980.

Bogen er udarbejdet af VIA University College
Printed in Denmark 2015

ISBN: 978-87-85200-30-3

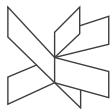
Fotos er gengivet med tilladelse fra Svendborg Museum og
Forsorgsmuseet Andersvænge.

Forsidebillede: Børnehjemmet i Lille Madses Gade 114, Rønne. Post-
kort udgivet af Frits Sørensens Boghandel.

Bogen kan frit downloades, kopieres og distribueres og citeres med
kildeangivelse. Værket må ikke bearbejdes eller gøres til genstand
for kommercielt salg.

Tilhørende hjemmeside: www.forsorgsliv.dk

Dette undervisningsmateriale til 8.-9. klasse er baseret på materialet
indsamlet af Svendborg Museum i forbindelse med Socialhistorisk
projekt. Projektet er finansieret af satspuljemidler, og har til formål
at "bevare, dokumentere og formidle viden om svage og udsatte
grupper", som var under socialforsorgen i perioden 1945-1980.

VIA University
College

Indholdsfortegnelse

Introduktion - anbragt uden for historien	1
Hverdagen i Danmark 1945-1980	2
Læsevejledning	3
Årsager til anbringelser	4
Årsager til anbringelser: Børnehjem.....	4
Årsager til anbringelser: Blinde og døve børn.....	6
Årsager til anbringelser: Åndssvage og handicappede børn.....	8
Hverdagen på institution	10
Hverdagen på institution: Ankomst.....	10
Hverdagen på institution: Bad og hygiejne.....	12
Hverdagen på institution: Maden på institutionerne.....	14
Hverdagen på institution: Skolegang og arbejde.....	16
Hverdagen på institution: Glimt af privatliv.....	18
Sociale relationer og venskaber	20
Sociale relationer og venskaber: Familien.....	20
Sociale relationer og venskaber: Forhold til andre anbragte.....	22
Sociale relationer og venskaber: Søskende, kæledyr og kærester.....	24
Anbringelse på øer og tvangssterilisering.....	26
Sociale relationer og venskaber: Ansatte.....	28
Tvang, straf og overgreb	30
Revselsesretten.....	30
Farvel til institutionen	36
Minder om anbringelserne	38

Introduktion - anbragt uden for historien

Alle samfund har til alle tider haft forestillinger om, hvad der var normalt, og hvad der var unormalt og derfor krævede en særlig behandling. I det 19. og 20. århundrede var der en udbredt holdning om, at samfundet måtte beskytte sig mod personer, der var anderledes. Både blandt politikere og almindelige borgere i Danmark mente man, at fattige, åndssvage, sindssyge, handicappede, mindre begavede eller andre anderledes personer var til fare for den offentlige orden. Derfor var det bedste for samfundet at placere disse anderledes personer på store lukkede institutioner på lang afstand fra almindelige borgere.

Et stort antal danskere var i perioden 1945-1980 placeret uden for hjemmet. Da der ikke var en systematisk opsamling af viden om anbringelserne, kan man sige, at en anbringelse uden for hjemmet også var en anbringelse uden for historien. I dette hæfte får de tidligere anbragte mulighed for at fortælle deres historie.

Hverdagen i Danmark 1945-1980

Perioden efter 2. verdenskrig var præget af fattigdom, og det var helt almindeligt og også nødvendigt at genbruge tøj og sko, når børnene voksede ud af dem. Tøjet blev syet om, så de mindre søskende kunne passe det, og sko og støvler gik i arv fra største pige eller dreng til de mindre søskende, da tøj og sko var dyrt for mange familier.

Det var også helt almindeligt at spise havregrød og øllebrød til morgenmad, og mange familier havde en fast grøddag eller flere om ugen for at få madpenge til at slå til. Kød på bordet hver dag var luksus for mange familier, der ofte spiste sig mætte i kartofler og rugbrød.

"Ro - renlighed - regelmæssighed" var en af tidens slogans med hensyn til børneopdragelse, sammen med *"Kæft - trit og retning."* Børn skulle adlyde de voksne hjemme, adlyde lærerne i skolen, og adlyde de voksnes regler i det hele taget. I starten af perioden havde de voksne lov til at slå og straffe børnene, når de ikke rettede sig efter de voksnes regler.

Børn skulle hurtigt "i lære" som små voksne, så de fik pligter og opgaver, så de kunne lære voksne pigers og voksne drenges roller og pligter. Børn på landet hjalp til i landbruget, børn i byen hjalp til hjemme og lærte de voksnes håndværk og pligter. Nogle havde også arbejde ved siden af skolen som for eksempel bydreng. Det at være barn i perioden 1945-1980 var således helt anderledes, end det er at være barn i dag.

Ud over bekymringer om fattigdom var tiden umiddelbart efter 2. verdenskrig præget af bekymringer om menneskelig og samfundsmæssig forfald. Mange danskere var urolige for, at 2. verdenskrig og den tyske besættelse af Danmark havde medført en svækkelse af befolkningens moral.

Fra midten af 1950erne starter en holdningsændring, og man begyndte at tale om normalisering af forholdene for de anbragte. Normalisering betød, at de anbragte begyndte at få samme rettigheder, som alle andre borgere i Danmark, og man begyndte at integrere de anbragte i samfundet. Pædagogiske metoder og en holdning om, at alle kunne udvikle sig uanset handicap eller social baggrund førte til store ændringer i opfattelsen af dem, der var anderledes. Mod slutningen af 1970erne dominerede tanker om demokrati og lige behandling af alle mennesker, hvilket blandt andet førte til en begyndende afvikling af de store institutioner for anbragte børn og voksne.

Læsevejledning

Et forskningsprojekt blev i 2012 igangsat af Folketinget for at give de tidligere anbragte danskere en stemme i historien. Den undersøgte periode dækkede årene 1945-1980 og omhandlede både børn og voksne anbragt på forskellige typer af institutioner. Denne bog præsenterer nogle af stemmerne fra tidligere anbragte danske børn og unge, der fortæller, hvordan det var at vokse op væk fra familien.

Der var forskellige årsager til, at man blev anbragt uden for hjemmet. Årsagen havde betydning for hvilken forsorgsgren, man blev placeret under. I forbindelse med Socialreformen fra 1933 overtog staten "*forsorgen for opdragelse, underhold, forsørgelse, kur og pleje for sindsyge, åndssvage, epileptikere, vanføre, lemlæstede, talelidende, blinde og døvstumme.*" Desuden var børneforsorgen og arbejdsanstalter underlagt staten. Alle disse forskellige grupper havde deres egne institutioner og administration. I denne bog inddrages historier om de tre største forsorgsgrene; børneforsorgen, forsorg for blinde og døve og åndssvageforsorgen.

Begreberne, der bruges i bogen, er de ord, der blev brugt i perioden 1945-1980. De personer, der blev anbragt under åndssvageforsorgen, vil man i dag kalde udviklingshæmmede eller handicappede. Ord som åndssvag og vanfør kan virke stødende i dag, men da ordene er udtryk for den tankemåde, der prægede den historiske periode, bruges de i denne bog.

Bogen består hovedsageligt af citater fra tidligere anbragte. Citaterne er udtryk for enkeltpersoners erindringer af deres oplevelser som anbragte. Citaterne giver et billede af, hvordan det var at være anbragt, men er ikke et udtryk for alle tidligere anbragtes opfattelse af de temaer, der indgår i bogen.

Flere fortællinger fra tidligere anbragte kan findes på www.forsorgsliv.dk og www.anbragtihistorien.dk.

Årsager til anbringelser

Årsager til anbringelser: Børnehjem

Børn kunne blive anbragt under børneforsorgen (det vil sige på børnehjem) af mange forskellige årsager: tyveri, hærværk, vagabondering, skulkning fra skole, uønsket seksuel adfærd og generelle vanskeligheder med opdragelse. Alle disse ting var noget samfundet gerne ville undgå, og børnene blev anbragt for at rette op på deres adfærd. De fleste af disse børn kom fra fattige familier med mange børn.

Børn, der mistede deres forældre, fordi de døde eller gik hjemmefra, blev også anbragt på børnehjem. Enlige forældre var der ikke mange af, og en enlig far blev ofte betragtet som uegnet til at passe børn.

"Da vi kommer hjem fra skole en dag i slutningen af august 1963, er mor ikke hjemme. Det plejer hun ellers altid at være. Vores mor er væk, og vi ved ikke hvorfor. Jeg husker ikke, hvordan vi reagerede de første dage, efter hun var væk. Til gengæld er vores fars reaktion tydelig for mig. Han var i chok og krise, og kunne på ingen måde tage sig af os. Vi tre drenge skulle fjernes fra hjemmet, fordi vores far ikke var i stand til at tage sig af os. Hvordan kommunens folk fik overtalt vores far til, at vi skulle køres til optagelseshjemmet husker jeg ikke, men jeg boede der i 10 år."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Børnehjem var ofte startet af kristne organisationer, sociale sammenslutninger eller enkeltpersoner, der gerne ville hjælpe de stakkels børn. Da børnehjemmene ikke var startet som offentlige institutioner, var der ikke en egentlig kontrol med børnehjemmene, så forholdene for de anbragte børn kunne være meget forskellige. I 1905 vedtog folketinget "*Lov om Behandling af forbryderiske og forsømte børn og unge personer.*" På trods af navnet handlede loven ikke om kriminelle børn og unge, men om regler for børn anbragt udenfor hjemmet.

Der var to formål med loven. Det ene var at beskytte samfundet mod forbryderspirer og forsøge at bringe dem på rette vej, og det andet var at tage hånd om børn, som ikke fik en ordentlig opvækst. Loven handlede om børn anbragt på børnehjem og andre institutioner, men også børn der for eksempel boede hjemme hos deres bedsteforældre eller

plejefamilier. Med loven blev der indført tilsyn med børnehjemmene, og der blev således opstillet regler for, hvor meget anbragte børn måtte arbejde, hvor meget man måtte slå osv. Denne lovgivning var grundstenen i love vedr. børneforsorgen frem til slutningen af 1970'erne.

"Min far og mor blev skilt kort tid efter min fødsel. Mor døde i 1941, og efter at være anbragt hos familie, blev jeg d. 5. november 1946, da var jeg 9 år gammel, kørt til Landerupgård. Jeg husker togturen fra Ålborg som en trist affære."

(Tidligere anbragt på opdragelseshjemmet Landerupgaard)

Der var forskellige navne for forskellige typer af børnehjem. Skolehjem var et børnehjem med egen skole, da børnene "havde en særlig vanskelig karakter, og som derfor burde undervises på hjemmets interne skole." Opdragelseshjem var for unge, der krævede en fast hånd i opdragelse, mens fredeshjem typisk blev brugt om børnehjem med et kristent grundlag. Barnets opførsel og forældrenes status havde stor betydning for, hvor man blev anbragt, men en del handlede også om tilfældigheder, og hvor der var plads.

Omkring 1945 var der ca. 9000 børn anbragt på børnehjem i Danmark. Antallet faldt frem til 1980 til ca. 7000 børn anbragt på børnehjem.

Årsager til anbringelser: Blinde og døve børn

Blinde og døve børn fik ligesom alle andre børn ret til at gå i skole og lære at læse og skrive, da der i 1926 blev indført undervisningspligt for blinde og døve. Der var ikke krav om, at blinde og døve børn skulle gå på kostskole, men da almindelige folkeskoler ikke havde ressourcer til at undervise børnene, blev de fleste blinde børn anbragt på det Kongelige Blindeinstitut i København eller det Kongelige Blindeinstituts Forskole, Refsnæs, mens døve børn kom på kostskole i Nyborg, Fredericia eller København. Det var således primært ikke sociale, men fysiske årsager til, at børnene skulle anbringes.

Selvom der ikke var pligt til, at børnene skulle gå på en af de nævnte skoler, havde forældrene sjældent et valg, da de ikke selv kunne undervise deres børn, og den lokale folkeskole heller ikke kunne. Børnene blev derfor ofte anbragt på kostskolen uanset, om de havde lyst til det eller ej. For at skåne børnene valgte nogle forældre, at børnene ikke fik at vide, hvad der skulle ske, før de ankom til kostskolen. Mange blinde og døve fortæller derfor om, at det var frygteligt hårdt at blive anbragt.

"Da vi ikke kunne udskyde afskeden længere, løb jeg skrigende efter lillebilen (taxaen) med min mor i håb om at kunne indhente hende. Min mor fortalte

senere, at hun græd, men var nødt til at bede chaufføren om at køre så hurtigt som muligt. Jeg fik besked på af plejemor, at jeg skulle opføre mig som en mand. Den første nat sov jeg sådan set ikke, trods trætheden. Jeg forstod ikke, hvorfor jeg var der. Havde jeg været uartig? Havde jeg virkelig været så slem, at mine forældre ikke ville have mig mere?"

(Tidligere anbragt på blindeinstitut)

Formålet med kostskoler til blinde og døve var primært at sikre børnene en god undervisning. Skolen var derfor i fokus, mens pligter og arbejde ikke fyldte så meget i hverdagen.

De tre kostskoler for døve og døvstumme blev i daglig tale kaldt Nyborgskolen, Fredericiaskolen og Københavnerskolen. Børnene blev primært undervist i tegnsprog og huslige pligter.

Blindeskolerne på Refsnæs og i København havde fokus på at lære børnene blindskrift og det at begå sig i samfundet. En tidligere anbragt blind fortæller, at hun måtte lære, at det ikke var normalt at lugte til andre mennesker.

"Jeg ved ikke noget om, hvor meget seende børn udforsker deres omverden med lugtesansen (...) Der var nogle ting, der var mere legalt end andre. Jeg husker, at jeg som barn lugtede til folk eller lugtede til den stol, hvor folk havde siddet på. Det var meget forbudt. Det gør normale mennesker ikke. Anderledes var det med peberbøssen eller kaffedåsen."

(Tidligere anbragt på blindeinstitut)

Mens børnene var anbragt var al opdragelse og omsorg for børnene i skolernes hænder. Forældrene blev bedt om ikke at påvirke børnene og deltage i deres opdragelse, hvilket en del forældre formentlig har fundet vanskeligt og ikke særligt rart. Hvis forældrene havde nogle ønsker eller kommentarer til opdragelsen, skulle de tale med forstanderen på institutionen, som derefter kunne beslutte, hvad der skulle ske.

I løbet af 1950erne blev der oprettet flere skoler eller klasser for døve, hvor børnene blev undervist men ikke boede, hvilket fulgte mange forældres ønsker om at beholde børnene hjemme. En lignende udvikling fandt sted for blinde fra slutningen af 1960erne.

Årsager til anbringelser: Åndssvage og handicappede børn

"Min mor var udviklingshæmmet, og min far var fuldstændig normal. Men når far kom fuld hjem, så bankede han mor. Og så ringede hun efter bedstemor og bedstefar. Så dengang det havde stået på en 4-5 gange, så sagde bedstefar "Stop." Mor fik en plads i huset, og jeg kom til at bo hos bedstemor og bedstefar. Der boede jeg i tre år. Så døde bedstefar, og bedstemor var nødt til at tjene penge, og så kom jeg på børnehjem. Jeg havde svært ved at følge med i børnehaveklassen, så jeg skulle have en diagnose. Det fik jeg i Viborg. På statshospitalet. Og den lød på åndssvag."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

At være åndssvag var en diagnose, der blev stillet af læger. Der blev lavet en intelligencetest (en IK-test), og i de fleste tilfælde betød en intelligenskvotient under 75, at man skulle anbringes på en institution, uanset om forældrene ønskede at beholde barnet hjemme eller ej.

IK	Diagnose
90-75	Sinke
75-56	Debil
55-31	Imbecil
30-0	Idioter

En person med en intelligenskvotient under 75 blev betragtet som sinke og kunne inkluderes i åndssvageforsorgen.

I 1945 var der anbragt ca. 6700 åndssvage på de danske institutioner (både børn og voksne), og derudover var ca. 6100 anbragt i familiepleje.

Åndssvageforsorgen var i 1945 opdelt i De Kellerske Anstalter, der dækkede Jylland og Fyn, mens Østifternes Åndssvageforsorgen dækkede Sjælland og Bornholm. Disse to organisationer var privatejede men var underlagt kontrol af en statslig tilsynskommission. Begge organisationer havde et antal store institutioner, der typisk lå langt ude på landet. I 1959 blev de to organisationer samlet, da man oprettede Statens Åndssvageforsorg, som blev inddelt i 11 forsorgscentre. Efter stor kritik af forholdene på åndssvageinstitutionerne blev de store institutioner i 1980 nedlagt i forbindelse med udlægningen af åndssvageforsorgen, hvilket betød, at ansvaret for åndssvage (på dette tidspunkt kaldet handicappede eller udviklingshæmede) blev overdraget til kommuner og amter.

Et kendetegn ved mange af åndssvageforsorgens (og andre særforsorgers) institutioner i tiden efter 2. verdenskrig var, at de var omgivet af høje hække eller mure. Disse institutioner var små stater i staten, som ofte levede deres eget liv og havde egne regler og normer. Lægevidenskaben havde høj status efter 2. verdenskrigs afslutning, og institutioner for åndssvage og handicappede var dominerede af hvide kitler. I løbet af 1950erne og 1960erne begyndte der at komme mere fokus på pædagogik og psykologi, og der blev ansat en mere varieret gruppe af medarbejdere i på institutionerne for åndssvage og handicappede. Formålet med institutionerne var primært at sørge for sundhed og renlighed, og først i 1959 blev der indført undervisningspligt for åndssvage i Danmark.

Et forsøg, der var med til at ændre opfattelsen af åndssvage og handicappede, var et pædagogiske eksperiment, som 50 lærere gennemførte i sommeren 1971 på en åndssvageinstitution. Lærerne ville vise, at ingen er u-underviselige. 12 multihandicappede børn fik derfor undervisning den sommer, og der blev opnået interessante resultater.

Forsøget måtte stoppes igen på grund af manglende finansiering, men det blev vist, at handicappede (både børn og voksne) kunne undervises, og at de kunne lære noget. Der var indtil da mange læger indenfor for åndssvageforsorgen, der mente, at handicappede var ude af stand til at lære noget og ude af stand til at udvikle sig. Eksperimentet var med til at ændre forestillingen om, at nogle var 'u-underviselige'.

Hverdagen på institution

Hverdagen på institution: Ankomst

De færreste børn ønskede at blive anbragt uden for hjemmet. Det var derfor ofte imod børnenes ønsker – og sommetider også imod forældrenes ønsker – at børnene blev bragt til et børnehjem eller en institution.

Nogle gange vidste børnene ikke, at de var på vej til at blive anbragt væk hjemmefra, før de var på institutionen.

"Jeg fulgtes med mine forældre. Så kom plejelederen, som det hed dengang. Hun havde uniform på, og jeg kunne se, at det var den samme, de havde på hospitalet. Jeg kan huske, at jeg begyndte at skribe. Jeg blev simpelthen så ked af det. (...) Jeg kan huske, at min far holdt om mig og satte mig op på sit knæ og holdt meget voldsomt fast i mig med armen. Så gik min mor væk, og så blev jeg nærmest slæbt hen af jorden og kom op i bygningen på første sal, hvor jeg fik at vide, at jeg skulle blive. Så sad jeg bare der og græd og græd."

(Tidligere anbragt på blindeinstitut)

At blive anbragt var for mange en voldsom oplevelse, også selvom de vidste det på forhånd.

"Fra at være lillebror i en kernefamilie blev jeg nu ét blandt 30 handicappede børn. At have hjemve og blive anbragt som nummer syv på en seks-sengsstue var noget af en mundfuld for lille mig."

(Tidligere anbragt på behandlingshjem for spastikere)

"Vi lå jo på sovesal, og det var skammel, seng, skammel, seng, skammel, seng, og der var ingenting på væggene eller noget. Der var kun den pære, og så var der et vindue i døren, så de kunne kigge ind, om vi havde hænderne på dynen. Men den der vågepære. Jeg har faktisk haft mareridt hele mit liv."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

For at få en institution med mange børn til at fungere, var der ofte mange regler, der skulle følges, og der var ikke meget plads til at tage hensyn til det enkelte barn. Mange fortæller om at komme til en institution, hvor de ikke længere havde deres egne ting, eller hvor deres navn ikke længere var vigtigt.

"Det første der skete på børnehjemmet var, at man blev frataget sin identitet. Man fik frataget sit tøj og fik børnehjemmets tøj på i stedet. Man fik et nummer, jeg fik nummer 46. Nu var du ikke en person men et nummer ud af 50 andre, der var ikke navn men nummer i dit tøj og så videre. På børnehjemmet blev vi spærret psykisk inde. Der var ingen piger men "kun" 49 andre drenge."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Mange tidligere anbragte fortæller om, hvor meget det betød for dem, at de ikke havde deres eget tøj og personlige ejendele.

"Jeg fik nr. 34, som den sidst ankomne. Dette nummer var syet ind i al det tøj, vi gik i. Tøjet var en historie for sig, da vi ikke fik nyt. Vores private tøj blev lagt bort som såkaldt "rejsetøj", angiveligt med det formål, at man skulle være præsentabel uden for institutionen. Tøjet vi fik at gå i var tidligere elevens, som blev omsyet på systuen. Det var genbrug, så det forslog. Din identitet, dit tøj, dine sko og dine private ejendele var røvet fra dig."

(Tidligere anbragt på blindeinstitut)

Reglerne for børnehjem var i 1948 beskrevet i bogen Børneforsorg i Danmark. *"Kosten skal være nærende, sund og tilstrækkelig samt afpasset efter Børnenes Alder. Beklædningen skal svare til den Beklædning, der sædvanligvis benyttes af andre Børn i jævne Kaar i lignende Alder. Der skal lægges største Vægt på Renlighed og Orden."* Fra 1952 blev reglerne ændret til, at børnene ikke måtte gå i uniformer eller ens tøj. Der var dog ingen krav om, hvordan tøjet blev fordelt mellem børnene.

"Vi havde arvetøj, arvetøj, arvetøj, det var meget slidt og praktiske, og vi måtte ikke selv vælge tøj. Det foregik på den måde, at tøjet var fælles, og det var den voksne, der gik og lagde frem til os om aftenen."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

På mange af åndssvageforsorgens institutioner gik de anbragte i "patienttøj" også efter 1952.

Hverdagen på institution: Bad og hygiejne

Det var meget anderledes at have en dagligdag sammen med mange andre børn på et børnehjem end sammen med ens egen familie. På børnehjemmet skulle mange børn op på samme tid, deres morgenvask og påklædning fulgte faste rutiner.

"Vi blev vækket kl 6.30 og efter en meget kold bruser, skulle der laves morgenarbejde. Vi havde hver især fået tildelt et job. Jeg skulle sammen med en lille flok ned i en kælder og skrælle kartofler, hvilket jeg gjorde i 4 år."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Renlighed og hygiejne var meget vigtigt på institutionerne. Der var faste ritualer for hvor ofte, børnene skulle i bad, og hvornår de skulle have vasket ører, rensede negle osv.

"Vi fik koldt bad, koldt brusebad, de var rigtig onskabsfulde. Vi sad på bænke, og de brusede os over med koldt vand. Vi kom derud et par stykker efterhånden. Det var koldt, hvis vi ikke opførte os ordentligt. Hvis vi var søde, fik vi varmt vand."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

"Nogle af lederne havde et system, hvor den som kom først efter vækning skulle tælle til 1 under det kolde vand, den næste til 2 osv. Den sidste skulle så tælle til rigtig mange, hvis man da ikke faldt om inden, det skete desværre indimellem."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

"Vaskeproceduren til hverdag var ret speciel. I badeværelset var der mange vaskekummer og et bruseafsnit med et indbygget kar, så man kunne få vasket ben og tæer. Det hele startede med, at vi stod i en række både piger og drenge. De første tre-fire vaskekummer var til at vaske hænder i, derefter kom vi hen til den vaskekumme, som plejemor stod ved, hun skulle vaske vore ansigter. Efter ansigtsvasken kom torturvaskekummen, det var der, man skulle børste sine tænder. På en hylde over vaskekummen stod der en stor bønne med tandkridt, som man dyppede sin tandbørste i, det var meget ulækkert og ubehageligt for mig, så jeg prøvede at snyde, men det gik ikke altid for stuepige Rigmor holdt øje med os. Det sidste sted var ved bruseren, der stod Ella for at vaske vore ben og tæer. Renligheden var der, men om det var hygiejnisk vil der nok blive sat et stort spørgsmålstejn ved i dag, når der blev brugt det samme vand til hovedet og benene på alle børnene. Det allerværste var, at man skulle stikke sin egen tandbørste ned i tandkridtet, som alle andre børn lige havde gjort før en."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Vaskeritualerne var ofte de samme uanset, hvor gamle de anbragte børn var. Nogle følte det pinligt, at de skulle stå sammen med så mange andre børn uden tøj på, mens andre følte det pinligt at skulle stå overfor personalet, der ikke altid havde samme køn som dem selv.

"Du ved, den ene vasker hår, så blev man vasket over hele kroppen og så ind under bruseren, der fik man lov til at stå 2-3 minutter, så var det ud igen, man blev tørret, og så fik man klippet negle. Det var nærmest som på samlebånd. Det havde jeg det altså meget svært ved. (...) Og at stå og være nøgen overfor kvindfolk, der skulle vaske dig det ene sted og det andet sted. Du har da også følelser, og du har da også stolthed! Jeg synes for eksempel, jeg blev vasket for meget i skridtet, det synes jeg. Undskyld jeg siger det."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

Hverdagen på institution: Maden på institutionerne

Børnehjemsbørnene oplever morgenvasken og morgenritualerne forskelligt, men én erindring har de stort set alle til fælles: Der var mange regler, og det var havregrød og øllebrød til morgenmad, og alle skulle spise op, ellers fik man resterne til middag.

"Morgenmaden var skiftevis havregrød eller øllebrød. Hertil et halvt stk. rugbrød med leverpostej og et med ost, som altid bøjedede de fire hjørner opad, så tør var osten normalt. Det var noget værre hundeeæde. Øllebrøden var så tyk, at vi kunne vende tallerkenen rundt i luften uden, at øllebrøden faldt ud."

(Tidligere anbragt på åndssvageanstalt)

"Til morgenmad fik vi enten havregrød eller øllebrød. Øllebrød var det værste, vi kunne få, for spiste vi ikke op, fik vi grøden igen til middag, når vi kom hjem fra skolen."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

"Havregrøden var en underlig masse, der blev læsset op på en tallerken. Jeg kunne bare ikke få det ned. Men der var ikke noget at gøre. De voksne prøvede at tvinge substansen ned i mig. Jeg gjorde selvfølgelig modstand, men lige lidt hjalp det. Til sidst blev jeg sat ud på et stort badeværelse. Her kunne jeg sidde og kigge på min morgenmad, indtil jeg ville spise den. Det eneste de fik ud af det var, at jeg brækkede mig ned i maden. Det hjalp ikke. Jeg skulle spise den sunde og fantastiske dejlige morgenmad. I dag bilder jeg mig ind, at episoden strakte sig over flere dage, men det har sikkert været sådan, at man opgav hen under aftenen. Men jeg husker tydeligt, at jeg sad og kiggede på den ulækre havregrød, der efterhånden flød med grød og mælk.(...) De lærte mig ikke at spise havregrød. Jeg har heller ikke spist det siden, bare tanken giver mig kvalme."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Mange fortæller om grød til morgenmad og nogle gange også til aftensmad. Dette var dog ikke usædvanligt i årene efter 2. verdenskrig, og mange familier spiste grød hver dag. Rutinerne og kravet om at alle skulle spise op, går igen i mange fortællinger.

"Hvis jeg ikke havde spist op eller ikke kunne lide det, så kom hun (køkkenchefen) og gjorde sådan her, kiggede på os og pegede ned på tallerkenen. Så holdt hun mit hoved, og så fik man skovlet maden ind. Det var meget voldsomt, hun holdt fast i nakken, og så sørgede hun for at munden var spilet op. Det var ikke kun mig, det var også de andre, det gik ud over, hvis de ikke spiste op. Det husker jeg tydeligt."

(Tidligere anbragt på døvstummeinstitut)

"Måltiderne det foregik sådan, at vi blev sat til bords, og så kom personalet, og de hældte mad op til os. Og det var træls, fordi vi vidste, hvad vi skulle have (...) For eksempel hver tirsdag, der skulle vi have urtesuppe og frikadeller, og jeg hadede urtesuppe, og hvis du ikke spiste suppen, så fik du sku ingen frikadeller. Sådan var det bare, og der skulle være totalt ro."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

"Der var nogle regler, som jeg syntes var helt hul i hovedet. For eksempel når vi skulle spise morgenmad, så skulle vi gå hen til trappen, der gik ned til køkkenet. Så skulle vi stå på række der. Alle sammen. Så fulgtes vi ned. Så når vi kom ned til spisestuen, så stod vi igen på række. Indtil der blev sagt værsgo, så gik man ind."

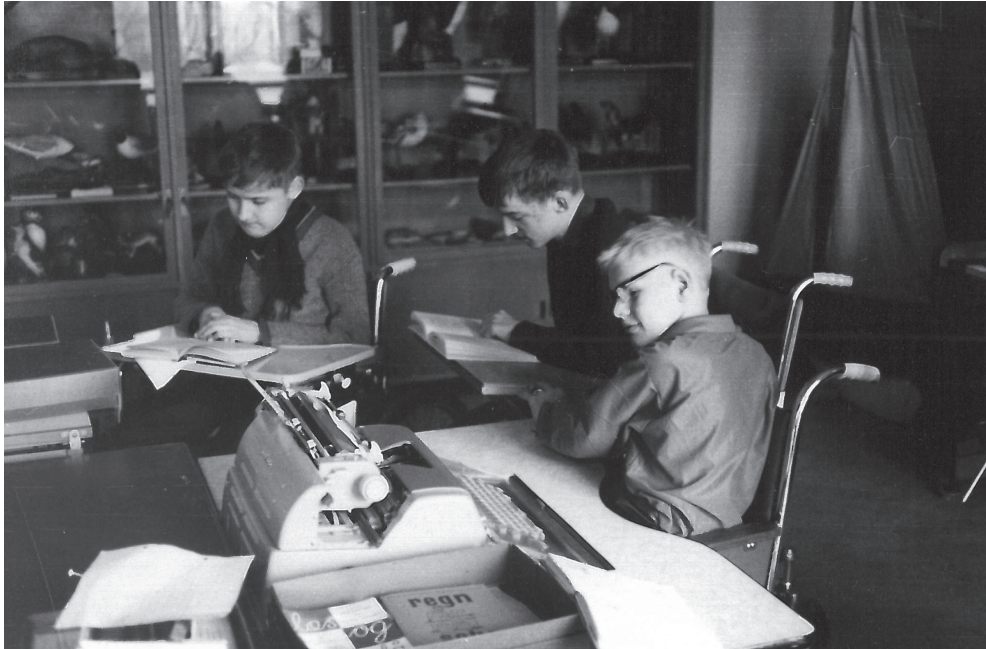
(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

Hverdagen på institution: Skolegang og arbejde

På kostskoler for blinde og døve var hovedformålet med anbringelse at sikre, at børnene fik en ordentlig skolegang.

På børnehjemmene var skolegang også vigtig, da institutionerne fungerede som barnets egentlige hjem, og alle børn havde skolepligt. Om skolerne var en del af hjemmet eller en lokal folkeskole afhang til dels af hjemmets størrelse og funktion, det vil sige om det var et børnehjem eller et opdragelseshjem.

Åndssvage og handicappede børn og unge fik først skolepligt i 1959, så i den første del af perioden var det primære formål med anbringelsen for åndssvage og handicappede, at nogle skulle tage sig af børnene. Børnene måtte gerne have noget at lave, men de lærte ikke nødvendigvis at læse og skrive. Enkelte føler sig fejlanbragt under åndssvageforsorgen og er kede af ikke at have lært at læse og skrive.

"Jeg kunne have lært mange ting. Det tænker jeg inden i mig selv. Jeg skulle have lært nogle flere ting dernede på anstalten"

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

Arbejde spiller en central rolle i tidligere børnehjemsbørns fortællinger om hverdagen. Det var almindeligt for alle børn at arbejde, også børn der boede hjemme hos deres forældre. Især i perioden lige efter 2. verdenskrig var det meget almindeligt, at børn hjalp med arbejdet, der hvor de boede.

Drenge skulle primært arbejde med dyr og markarbejde samt lave reparationer og forefaldende arbejde, mens pigerne deltog i madlavning, tøjvask og andre huslige opgaver. Oplevelserne af arbejde og pligter på institutionen er forskellige. En tidligere børnehjemspige husker, at hun ofte gik ud i køkkenet, hvor hun tilbød at hjælpe, fordi så fik hun lov til at snakke lidt med de voksne. Langt de fleste oplevede dog, at deres arbejdskraft var nødvendig for den daglige drift af institutionen.

"Vi skulle arbejde på hjemmet. Deltage i oprydningen, passe parken og blomsterbede. Men mon ikke også det var normalt på den tid? Det tror jeg."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Nogle oplevede, at formålet med deres arbejde på institutionen var, at de skulle få et lignende arbejde, når de forlod hjemmet. *"Vi blev opdraget som tjene-stepiger"*, siger en tidligere anbragt på børnehjem.

I løbet af 1950'erne begynder man at tale om 'pligter' frem for 'arbejde' for at signalere, at det først og fremmest var for at opdrage og disciplinere børnene,

at de skulle deltage i arbejde i hjemmet. I en vejledning til danske opdragelseshjem fra 1952 begrænses børnenes pligtarbejde til to timer om dagen, og det beskrives at formålet med arbejdet er, at børnene skal *"lære de voksnes arbejdsvilkår at kende og lære flid, arbejdsomhed og dygtighed."*

Hverdagen på institution: Glimt af privatliv

De store institutioner gjorde det svært for den enkelte at have et privatliv. Mange husker følelsen af aldrig at kunne være alene med sine tanker og følelser.

"Man kunne ikke trække sig tilbage. Der var kun toilettet. Og så var der endda nogen steder, hvor de lå ved siden af hinanden, så der var man heller ikke engang rigtigt alene. Jeg kan ikke mindes, der var lås. Man måtte sige: 'Optaget på det lyse' – det var der, hvor der var et vindue, og 'Optaget på det mørke'. Ellers kom der jo nogen brasende ind.

(...)

Jeg var et meget troende barn og bad fadervor og aftenbøn inden jeg skulle sove. Og så kan jeg huske engang, hvor gammel har jeg været, de der 13-14 år, så kom der en anden pige ind. Jeg havde ikke hørt hende, og hun drillede mig, hånedes mig. Neej, det var som at blive klædt af."

(Tidligere anbragt på blindeinstitut)

"Der var ikke noget privatliv. Når vi havde fået aftensmad, og der var blevet ryddet af bordet og vasket op, så kunne vi gå ind og stoppe vores ting, der lå i skuffen og skulle stoppes og syes, det skulle syes ordentligt. Vi måtte ikke engang tale sammen."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Retten til et privatliv var der heller ikke altid i forhold til familien udenfor. En tidligere anbragt fortæller, at hun skrev breve til sin familie, og de blev åbnet og læst af plejemor, inden de blev sendt. På samme måde blev de breve, hendes familie sendt til hende åbnet og læst, inden hun modtog dem.

En del børn tissede i sengen, hvilket var ydmygende i sig selv, og samtidig blev de ofte skældt ud og fik ingen hjælp til at vaske deres lagener og tøj eller til at holde op med at tisse i sengen.

"Der var mange, der tissede i sengen, som lå med bleer. Det medførte sådan lidt dårlig status for de børn. Det var jo ikke fikst med de der bleer og gum-mibukser, og det lugtede. Jeg mindes sådan skyld og skam for de børn, og tissegris og sådan noget, det var bare så trist."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

"Så stod jeg bare der (ude i gården) og rystede, og jeg sov med underbukser på. De var altid våde, de hang sådan ned af kroppen (...) Og det værste af det hele: hvis du så kom ind igen og havde tisset i bukserne, så var det endnu værre. Så kunne du få et drag over nakken, og du var et stort svin, en gris."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

En tidligere ansat fortæller, at hun syntes, at behandlingen af børn, der tissede i sengen, var urimelig.

"Så skulle vi skylle kjolen op og lægge den på en radiator, og så skulle de sidde på WC indtil den tørrede – i en time måske. Så engang tænkte jeg, jeg gør det ikke, og så gik jeg ind og lagde kjolen allernederst i sådan en bøtte fyldt med snavsetøj og bleer, helt nede i bunden. Og så gik jeg med bankende hjerte op og spurgte, om jeg kunne få en ren kjole. Men plejemor gik amok, hun rev alle bøtterne op og fandt den beskidte kjole, der havde ligget sammen med tissebleerne."

(Tidligere ansat i åndssvageforsorgen)

Det var dog ikke på alle institutioner, at holdningen til børn, der tissede i sengen, var så streng. En kvinde husker, at hun tissede i sengen første nat på børnehjemmet.

"Den første morgen var jeg selvfølgelig våd. Jeg så mig genert omkring, og så to andre piger resolut hive det våde sengetøj af og smide det i en bunke på gulvet. Så dukkede frk. Olsen op, og uden vrøvl udleverede hun rent sengetøj. Jeg stod lidt og kiggede, men pigerne så slet ikke ud, som om de havde gjort noget forkert, og de blev heller ikke skældt ud. Efter alle mine mange nederlag blev jeg pludselig klar over, at jeg ikke var noget særtilfælde. 'Det var satans', udbrød jeg og så både forbavset og lettet hen på en pige. Men så stod frk. Olsen lynhurtigt ved min seng og så strengt på mig: 'Du kan ikke gøre for, at du tisser i sengen, men sproget, min lille ven, det rendestendssprog bruger pæne piger altså ikke.'"

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Sociale relationer og venskaber

Sociale relationer og venskaber: Familien

Familie udenfor institutionen fyldte meget for de anbragte. Både for dem, der havde en familie og for dem, der ikke havde en familie. Der var status i at have familie udenfor, og tanken om familien og besøg af dem var for nogle med til at gøre anbringelsen tålelig.

"Jeg tænkte tit, det går nok, min far og mor de kom jo og besøgte mig om søndagen. Der var nogle der fik besøg, men ellers var der nogle, der var helt alene, som ikke havde nogen far eller mor. Der kom slet ikke nogen. Det var da forfærdelig, tænkte jeg. Jeg tænkte, deres far og mor nok var døde eller var gået fra dem. Det er synd for dem, der ikke har nogen."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

"Jeg har aldrig følt, at jeg blev sat til side. Det har jeg aldrig følt. Selvom jeg var en af dem, der kom længst fra, så kom min mor hver første søndag i måneden, når hun havde fået løn, og besøgte mig. Det har jeg aldrig glemt hende for. Det synes jeg var flot."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

Det at nogle havde familie, der bekymrede sig om dem, kunne dog medføre misundelse fra de andre anbragte. Nogle håndterede denne misundelse bedre end andre.

"Jeg bed Jonna i armen rigtig hårdt. Hun sad i kørestol. Jeg bed de andre i armene, fordi de havde familie. Jeg var jaloux. Jeg kom aldrig hjem til nogen."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

Det at have et handicappet barn var tidligere forbundet med en skam, så derfor modtog mange børn anbragt under åndssvageforsorgen ikke besøg. De forældre, der kom på besøg, blev nogle steder mødt af et barn, de næsten ikke kendte. En tidligere plejer på en åndssvageanstalt fortæller:

"Når de pårørende skulle besøge deres børn, så ringede de jo til afdelingen og fortalte, at nu ville de komme på besøg, og så blev man jo bedt om, hu hej vilde dyr, at finde det pågældende barn, og barnet skulle jo klædes fint på. Så sad de arme forældre der i besøgstuen, de kendte ikke deres barn, og lige der hvor jeg var, der havde børnene heller ikke noget sprog, så de kunne ikke snakke med dem. Når så forældrene var kørt, så fik de patienttøjet på igen."

(Tidligere ansat under åndssvageforsorgen)

For dem der havde en familie, var det svært at beholde en god kontakt, mens de var anbragte. Når man så hinanden så sjældent, var det svært at bevare følelsen af at være i familie, at høre sammen, og det påvirkede mange børn.

"Vi havde ferie fire gange om året; påske, sommer, efterår og juleferie. På en eller anden måde var det slut med almindeligt familiesammenhold. Man følte sig fremmed i sit eget hjem, selvom mine forældre gjorde alt for, at jeg skulle få nogle gode ferieoplevelser. De lange adskillelser gjorde, at man ikke følte sig som en del af livet i barndomshjemmet."

(Tidligere anbragt på blindeinstitut)

"Jeg kan også huske, når jeg var sammen med mor, så ville hun røre ved mig. Jeg blev bange, fordi på børnehjemmet – kærtegn, det var ikke noget, man brugte dengang. Vi skulle behandles ens, og vi skulle ikke knytte os til en bestemt voksen. Min familie har vel gjort nogle usikre forsøg på at nærme sig mig, hvor jeg har været afvisende. Men det kunne ikke være anderledes. Jeg kunne ikke åbne mig."

(Tidligere anbragt på døveinstitut)

Savnet af familie og nærværet med forældre, der giver knus og kærtegn, går igen i mange fortællinger.

"Jeg kan huske, at på Dyrelægegården der var en rigtig familie, der boede der, og jeg kan huske at stå ved siden af hækken, og så høre, hvordan de børn legede med deres forældre derinde, og det gjorde ondt. Og faren ville kalde på et af børnene, 'kom herhen, så skal jeg løfte dig op', og så løfter de én op og knuser én, og så står man der og kigger på det. Det var det eneste, man egentlig ikke fik, man fik mad, man fik tøj, og man fik legetøj, og de talte pænt til en, der var ikke noget med det, men der er ikke nogen, der knuser én, der er ikke en, der får én til at føle, vi elsker dig; det havde man ikke, jeg kendte ikke, hvad det var. Men jeg kunne se det på de andre børn, ikke sandt, at det var noget, de havde, og så føler man sig, det er en mærkelig følelse, det er sådan en tom følelse, og man føler lyst til at græde, men man græder ikke; det er en mærkelig følelse, det er svært at forklare, for man kan se, hvordan... man ville bare så gerne have, at der var nogen, der kom og gjorde det til én."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Mange havde svært ved at få et tæt forhold til deres familie, mens de var anbragt, men for nogle lykkedes det at få et godt forhold senere i livet.

"Jeg har altid savnet at have et nært forhold til min mor, men det skal siges, at hun har været en enestående mormor."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Sociale relationer og venskaber: Forhold til andre anbragte

Det sociale liv, der udspillede sig mellem børnene, var ofte barskt. Der var ikke mange voksne til en stor gruppe af børn, og der kunne være stor misundelse mellem børnene, for eksempel hvis nogle fik mere opmærksomhed end andre.

"Vi var hårde ved hinanden, meget hårde. Jeg var da også med til at mobbe dem, der var svagere end mig. (..) Det var noget med at overleve, fordi der var så lidt interesse for os, vi skulle hele tiden hævde os, vi havde en hakkeorden.. (..) Der var ting, man aldrig fortalte, altså man skulle ikke fortælle om sine ømme punkter, sine svage punkter. Man skulle passe på, man skulle beskytte sig. Fordi, man kunne aldrig vide; kunne det blive brugt? Man kunne heller aldrig vide, om der var nogen, der hørte det. Man var aldrig alene."

(Tidligere anbragt på blindeinstitut)

Uvisheden om, hvad der kunne bruges imod en selv huskes af flere børn.

"Man skulle gerne være hård for at begå sig, og det blev jeg også. Var man ked af det og græd, så kunne man ikke have det for sig selv på sådan en sovesal. Jeg følte, at de andre lå og gjorde nar."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Nogle blev bedstevenner med andre eller fandt en, som de kunne hjælpe og tage sig lidt af. Det gjorde dem glade, at de havde en at passe på.

"Jeg havde én, der hed Steen, som jeg hjalp (..) Jeg madede ham, det kunne jeg godt lide, han var sød. Jeg var med ham ude i gården, så sagde jeg, at jeg elskede ham, og jeg sagde; 'Se, der kommer en flyvemaskine!'"

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

En kvinde fortæller om at ligge bange og alene i en stor sovesal.

"Men vi gjorde noget. Vi gik over til hinanden og lagde os, og så lå vi og krøb sammen to og to, og jeg kan huske, vi havde sådan noget med, at vi tegnede hinanden på ryggen, vi blev jo aldrig rørt, så det gav noget tryk. Og så var jeg den, der fortalte historier, jeg havde sådan en god fantasi, det var bare sådan noget digtning."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Nogle oplevede et stærkt sammenhold på børnehjemmene, hvor de hjalp hinanden, når der var optræk til problemer med de ansatte eller de følte sig utrygge.

"Min lillebror hadede leverpostejsmadder. Det levede vi meget af, indtil vi kom på børnehjem. Han smed sine leverpostejsmadder om bag skabene, og en gang landede der en mad, som sad fast i loftet. Da vores forstander kom lige nedenunder, faldt den ned og ramte hende. Kors, hvor vi grinede. Og da ingen ville sige, hvem det var – vi sladrede aldrig – måtte vi alle sammen sidde og 'sove', indtil vi havde sagt, hvem det var. Vi kunne godt sidde i flere timer, uden vi sagde en lyd. Det var svært, men vi gjorde det. Hver gang følte vi, at vi sejrede over de voksne."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Sammenholdet mellem børnene varierede meget, men enkelte oplever, at det at skulle hjælpe hinanden på institutionen har været med til at gøre dem til mere hjælpsomme mennesker som voksne.

"Man er nok blevet et andet menneske ved at være på et børnehjem, man bliver nok sådan..., man tænker ikke så meget på sig selv, man tænker mere på andre, end man ville have gjort, hvis man var i en familie (...) På et børnehjem der skal man tænke på hinanden, man skal hjælpe hinanden, ikke også? Man bliver en anden person, det er jeg sikker på."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Sociale relationer og venskaber: Søsken, kæledyr og kærest

Søsken blev oftest anbragt på samme institution, og det betød meget for dem at være sammen. Det at have nogen i familien betød meget, og søsken var ofte meget beskyttende overfor hinanden.

En kvinde fortæller om en oplevelse fra en af de første dage på børnehjemmet, hvor hun på afstand så plejemor stå med en gruppe af børn omkring sig.

"Pludselig blev hun sur, jeg ved ikke hvorfor, og begyndte at slå og sparke ind i gruppen af børn. Jeg kan huske, at mit hjerte stod stille. Der begyndte jeg at græde, for jeg var bange for, at hun skulle ramme min lillebror. Det gjorde hun ikke, men jeg glemmer det aldrig! Han stod bare stille og kiggede ud i luften, han kunne godt være lidt distræt. Det kunne godt betale sig, når verden var lidt for ond."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

En anden fortæller, hvordan hans bror, som han først var blevet anbragt sammen med, pludselig blev flyttet til et andet børnehjem.

"Min bror forsvandt, og jeg fik ikke breve, jeg fik ikke besøg, jeg fik ingen svar, der skete ingenting. Så jeg var mig selv. Der skete så det, at jeg lukkede mig inde i mig selv, for der var jo ikke andre end mig."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Ikke alle havde mulighed for at knytte stærke venskaber på institutionerne. På mange institutioner var der husdyr, og nogle børn knyttede sig stærkt til fx. en høne eller en kanin.

"På et tidspunkt får jeg en høne og en hane af en lærer på skolen. Læreren havde fået en hane og en høne foræret, men de kunne ikke med dem, han havde, så lærerens søn kom og spurgte, om jeg ville have dem, og det ville jeg gerne. Jeg fik bygget en hønsegård, og så fik jeg en del høns ud af dem."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Kæresteri og begyndende seksualitet var forbudt for de fleste anbragte børn. Drengene og pigerne var skarpt adskilte på sovesalene, og de måtte ikke være kærestere. Når der var så mange unge samlet på et sted, var det dog svært at sikre, at der ikke var nogle af de unge, der blev kærestere eller i hvert fald talte sammen. En tidligere ansat fortæller, at reglerne, om at drenge og piger ikke måtte være sammen, skulle overholdes på alle tidspunkter af dagen.

"Hvis jeg på vej hjem fra vagt, f.eks. så en kvindelig og en mandelig beboer stå og snakke sammen, var jeg forpligtet til at indberette det. Og så kunne de to let risikere en eller anden form for straf. En dag i sengen eller enestue. Det følte jeg som en ubehagelig pligt, men det fulgte altså med jobbet."

(Tidligere ansat i åndssvageforsorgen)

Der var dog nogle, der formåede at finde måder, så det kunne lade sig gøre at mødes uden, at de ansatte på institutionerne stoppede dem.

"Vi måtte jo ikke være sammen med pigerne efter skoletid, det var forbudt. Så havde vi sådan et system. Hvis vi blinkede én gang, og så de blinkede tre gange, så var det med at komme afsted. Så mødtes vi nede i sanglokalet."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

Reglerne blev gradvist blødt op. Synet på anderledes mennesker ændrede sig gradvist op igennem 1950'erne og 1960'erne. Samtidig blev der generelt en mere afslappet holdning til sex og seksualitet i samfundet, hvilket nogle af de anbragte var glade for.

"Vi var som andre (...) vi havde de samme lyster. Det lyder måske mærkeligt, men jeg blev ret glad for at være på institutionen til sidst. Man kunne godt have en pige med op i skoven. De vidste godt, at det foregik."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

I samme tidsperiode faldt antallet af kønssygdomme og sammen med vedtagelsen af ret til fri abort var de to forhold med til at give åndssvage og handicappede ret til et seksualliv.

Anbringelse på øer og tvangssterilisering

Særligt indenfor åndssvageforsorgen var der strenge regler for, at drenge og piger ikke måtte være sammen uden personalets opsyn. Dette var af hensyn til samfundet og et ønske om at begrænse antallet af åndssvage. Der blev således arbejdet bevidst på, at åndssvage og handicappede ikke fik børn. Generelt var opfattelsen, at åndssvage ikke kunne styre deres drifter, og det var derfor nødvendigt at holde dem under skarp observation. Denne opfattelse ændredes gradvist i løbet af 1950'erne, hvor forskere argumenterede for, at åndssvages seksuelle adfærd ikke var anderledes end andre menneskers.

Myterne om den uhæmmede seksualitet blandt åndssvage førte ofte til, at åndssvage blev beskyldt for at have "lavet noget."

En tidligere anbragt under åndssvageforsorgen fortæller, at hun ikke måtte komme med til sin morfars begravelse, fordi hun ikke var steriliseret. En dag, hun havde været en tur i byen for at handle, fik hun et lift tilbage til hjemmet af sin fætter, der var lastbilchauffør, hvilket fik store konsekvenser, da forstanderinden så fætteren aflevere hende. *"Jeg havnede nede på sygehuset for at blive undersøgt. Forstanderinden regnede da med, at jeg havde lavet et eller andet!"*

For at undgå at åndssvage fik børn, havde staten i perioden 1937-1967 ret til at tvangssterilisere åndssvage. Mange åndssvage – især kvinder – blev tvunget til at lade sig sterilisere, hvis de ønskede at forlade institutionen. Dette betød

for mange, at de stod i et svært valg mellem at få lov til at leve deres eget liv udenfor en institution, men at friheden var betinget af, at de aldrig ville få børn.

Nogle fik slet ikke lov til at vælge. En kvinde fortæller, at hun ikke husker at have fået noget at vide om operationen, og hvorfor hun skulle opereres.

"Jeg kan ikke få børn. Jeg er opereret for det. Det var dengang nede på Ebberødgård. Dengang fik man ikke noget at vide nede på Ebberødgård, og det er rigtigt, og jeg mener det."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

At blive steriliseret havde ofte store konsekvenser for de anbragte i deres liv efter institutionen. Da mange af de tidligere anbragte under åndssvageforsorgen ikke lærte meget under anbringelsen, var de sjældent i stand til at få et rigtigt arbejde, og efter sterilisationen kunne de heller ikke få børn. Flere tidligere anbragte fortæller, at det har været en stor sorg i deres liv, at de ikke har kunnet få børn. Og de understreger, at det ikke var deres eget valg at blive steriliseret.

"Jeg kan ikke fatte, at de kunne ødelægge et menneske, der var frisk. Jeg kan ikke få det ind i mit hoved."

(Tidligere anbragt på Sprogø og tvangssteriliseret)

I en årrække var der institutioner på to danske øer, Livø og Sprogø. På disse øer anbragte man mænd og kvinder, som man ikke ønskede skulle få børn, og som man ikke kunne fastholde andre steder. Ved at anbringe dem på en ø sikrede man, at de ikke kunne stikke af og være sammen med andre mennesker. I alt var ca. 500 kvinder anbragt på Sprogø i årene 1923-1961, mens der var plads til ca. 100 mænd ad gangen på Livø i perioden 1911-1967.

Et ophold på Livø eller Sprogø havde som udgangspunkt ingen afslutning. Hvis kvinderne ønskede at forlade Sprogø, skulle de som minimum først bestå en intelligens-test, og derefter blev det krævet, at de lod sig sterilisere, hvilket blev krævet af mange åndssvage kvinder i årene fra 1937 til 1967.

En sjov lille historie fra Livø er, at vinteren i 1940 var så kold, at fjorden rundt om øen frøs til is, og de anbragte mænd kunne derfor gå på isen ind til fastlandet. Personalet havde svært ved at styre situationen, og mange blev derfor lagt i seng for at undgå, at de ville flygte over isen.

Sociale relationer og venskaber: Ansatte

Mange anbragte fik besked på at kalde lederen på institutionen for plejefar eller plejemor. På den måde var der ikke tvivl om, at institutionen var en erstatning for deres hjem, men de følelser der følger med et hjem var der sjældent.

To brødre var anbragt på samme børnehjem i perioden 1951-1961. Den ene bror var glad for at være på børnehjemmet, mens lillebroren var mindre glad for at være der.

"Det er vigtigt, at man har nogle voksne at se op til, voksne som ser en og hjælper og støtter, også når det går helt galt. Sådanne voksne var der omkring min bror og mig, da vi var børn. Jeg kaldte dem for 'fyrtårne' for de viste vej. Men hvorfor hjalp de ikke min bror? Jeg tror desværre for min bror, at han havde svært ved at få kontakt til de voksne og bruge den hjælp til andet end praktiske ting."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Desværre er langt de fleste historier præget af erfaringer, der ligner lillebrorens. Mange tidligere anbragte fortæller, at de fik meget lidt omsorg og kærlighed. De ansatte var ikke nødvendigvis onde mennesker, men de havde ikke tid eller overskud til at give børnene opmærksomhed og omsorg.

En tidligere anbragt er blevet spurgt, om der var nogen ansatte, han havde et særligt forhold til.

"Jeg vil hellere sige, at der var nogle, jeg bedre kunne lide end andre. Men særligt forhold til... det er måske så meget sagt. Hvis jeg endelig knyttede mig til nogen, så rejste de hurtigt igen. Så tør man ikke senere, så skal man ikke nyde noget af at knytte sig til nogen."

(Tidligere anbragt på blindeinstitut)

De ansatte boede ofte på institutionerne og spiste alle måltider sammen med de anbragte børn.

Nogle ansatte, især de nyeste ansatte, ville gerne give børnene bedre forhold og mere kærlighed, end de følte, at de havde mulighed for. De fleste nyansatte blev overraskede over, hvordan der var på institutionerne, men de havde svært ved at ændre på noget.

"Man behandlede ikke børnene som mennesker. Vi gjorde, hvad vi kunne, men der manglede personale. Vi talte ofte om, at børnene nok ville havne i fængsel engang."

(Tidligere ansat på børnehjem)

En lang række tidligere ansatte fortæller, at de ville behandle børnene anderledes, hvis de havde haft muligheden for det.

"Hvis jeg ikke havde været så autoritetstro, som man var på en eller anden måde, og som stedet jo bestemt også inviterede til, ville jeg jo have været gået ind og sagt til hende at; 'Du er ond, det her sted er ondt, det er ondskab ikke at give kærlighed til børnene og give udtryk for omsorg'. Men det kunne jeg slet ikke udtrykke, jeg tror det helt bestemt var noget, der lå i tiden. Det kan godt være, at hvis jeg havde arbejdet der i begyndelsen af 70erne, der var der allerede sket noget i de der år. (...) Man kan sige, at hele tiden, det hele var galt, altså hele måden at gøre det på, var galt. Det var holdningen til børnene, at man kunne bestemme over dem, at de var sager, at det ikke var små mennesker, man skulle passe på."

(Tidligere ansat på børnehjem)

I løbet af det 20. århundrede ændrer sammensætningen af medarbejdere sig på institutionerne. Der havde været flest læger og sygeplejersker ansat indenfor åndssvageforsorgen og lærere på døve- og blindeinstitutter, mens der på børnehjemmene var mange uden uddannelse samt nogle sygeplejersker, da hygiejne og sundhed blev opfattet som meget vigtigt. Der begyndte at komme mere fokus på pædagogik og psykologi, og der blev gradvist ansat flere pædagoger, socialarbejdere og andre fagpersoner, der havde en uddannelse i at tage sig af børn og unge.

Tvang, straf og overgreb

En stor del af de tidligere anbragte fortæller om tvang og straf i forskellige grader. Oplevelser af straf – uanset om det var lovligt ifølge reglerne eller ej – har brændt sig fast i hukommelsen hos mange børnehjemsbørn og fylder meget i nogle fortællinger fra deres anbringelser. Nogle af børnene fik skældud, fik frataget goder, følte sig ydmyget, fik slag og tæsk, og andre blev spærret inde. Nogle oplevede deres anbringelser som en frygtelig hård tid præget af vold og ydmygelser, mens andre fortæller, at de blev slået, men ikke mere end alle andre børn.

En stor del af børnene var udsat for tvang i selve det, at de var anbragt udenfor hjemmet. Det var ikke en ønskesituation for børnene – og nogle gange heller ikke for forældrene.

”Grunden til at jeg kom på børnehjem, det var fordi min mor boede til leje i en villa i en kælderlejlighed, hvor der var fyrrum ved siden af, og sådan må man ikke bo. Jeg er højst sandsynlig tvangsfjernet, det vil jeg tro. Men det får jeg måske aldrig at vide...”

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Revselsesretten

Revselsesretten var en ret for forældre, lærere og arbejdsgivere til at straffe deres ”undergivne” (børn, elever og ansatte) med fysisk vold. Retten blev fastslået med Danske Lov i 1683.

For anbragte børn og unge betød det, at de ansatte på institutionerne havde ret til at slå, hvis det havde en opdragende effekt. Der var grænser for retten til at slå, og man måtte ikke mishandle børnene, men straf blev i mange år anset som en god metode til at få børn til at lære at opføre sig ordentlig.

På mange hjem var der såkaldte celler, hvor børn og unge blev spærret inde som straf. På et tidligere pige hjem har man fundet en dør til en celle, hvor indespærrede piger ridsede budskaber til hinanden. Et citat på døren lyder: ”Du skal ikke tænke paa din Far og Mor hernede, for så bliver du fortvivlet.” Disse piger vidste, at mor og far ikke kunne hjælpe, så længe de var anbragt på institutionen.

En kvinde fortæller om, at hun tredje dag på institutionen blev taget ind i et lokale af plejemor:

"Hun lukker hurtigt døren og spørger straks: 'Hvad er du så sur for?' Jeg bliver meget bange og svarer, at jeg ikke er sur. Jo, hun synes, at jeg altid er sur – ja, siden jeg er kommet! Jeg tør slet ikke sige, at jeg nogle gange har haft hjemve og været ked af det. Jeg gentager bare, at jeg ikke er sur. Jamen, jeg har bare at smile, når hun ser på mig – nu skal hun nok lære mig at smile! Og så skal jeg da love for, at den 'dame' kunne slå en proper

næve. Slagene regner ned over mit ansigt, og jeg mærker, at især min mund svulmer op, og jeg synker i knæ. Hun bliver ved, og da jeg prøver at afbøde slagene, bliver mine fingre følelsesløse og hæver også op. Og så siger hun noget utilgiveligt: 'Og du må lige huske, at du jo ikke kan komme hjem hos din mor, for der opførte du dig heller ikke ordentligt. Fra nu af har du bare at se glad ud, når jeg kigger på dig!' Og jeg nikker lydigt og prøver allerede der at smile til hende med min forslåede mund. (...) Jeg bliver lukket ud til de andre piger, som står ved håndvasken. De ser forlegne på mig, men jeg mindes ikke, om de spørger mig om noget."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

En anden fortæller om en dag, hun stak af fra børnehjemmet sammen med en veninde, men de blev hurtigt fanget og taget med tilbage til hjemmet, hvor de oplever en chokerende straf:

"Idet vi træder ind på sovesalen, bliver lyset tændt, og 14 piger overfalder os med grydeskeer og andre ting og banker løs på os. Et morderisk raseri flammer op i mig, og blændet af tårer slog jeg vildt omkring. Hvem af os der ramte en, så hun kom på hospitalet, ved jeg ikke, men kampen sluttede der."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Senere opdagede pigen, at det var de ansatte, der havde givet grydeskeerne til de andre piger og truet med at straffe dem ved at tage nogle ting fra dem, hvis de ikke ville overfalde de bortløbne. På den måde er der flere historier om, at de ansatte ikke selv er hårde ved børnene, men får andre børn til at hjælpe sig ved at true dem eller ved at love dem ekstra mad, senere sengetid eller lignende.

I 1937 blev Reglement for hustugt vedtaget. Her blev det konkret beskrevet hvilke former for straf, man måtte bruge på børnehjem.

Formålet med reglementet blev i en betænkning vedr. Opdragelsesmæssige metoder i opdragelseshjem fra 1952 beskrevet på følgende måde:

Formålet med hustugtsreglementer har været at sikre en stadig større indskrænkning i arten og omfanget af de disciplinærmidler, der må anvendes til opretholdelse af god tone og orden i opdragelseshjemmene og stadig stærkere kontrol med anvendelsen af disse midler for så vidt muligt at undgå misbrug af den hjemlede ret til at udøve hustugt. Det har der imod selv sagt aldrig været meningen med disse at angive almindelige retningslinier for opdragelsen i opdragelseshjemmene.

I samtlige udstedte reglementer findes en bestemmelse om, at forstanderne og deres ansvarlige medarbejdere, forinden hustugt bringes i anvendelse, bør prøve venlig påmindelse og alvorlig formaning eller irettesættelse og kun bør anvende hustugt, når disse veje til overvindelse af opståede vanskeligheder foræves er forsøgt eller i det enkelte tilfælde øjensynligt vil være utilstrækkelige.

De første regler om anvendelse af hustugt på opdragelseshjem findes i §32 i lov nr 72 af 14. april 1905 om behandlingen af forbryderiske og forsømte børn og unge personer, der bestemte, at børn under ophold i børnehjem, optagelseshjem og opdragelsesanstalter er undergivet almindelig hustugt under forstanderens ansvar. Videre blev det bestemt, at justitsministeriet for opdragelsesanstalter, bestemt for særlig vanskelige børn, i et strafferegulativ kunne give forstanderen bemyndigelse til under betryggende former at anvende disciplinærstraffe af videregående art, dog at suitestrafte ikke måtte anvendes.

Ved revidering af Hustugtreglementet i 1952, blev det understreget, at der var begrænsninger for den tilladte brug af spanskrør og lussinger. Fx. var det kun drenge over 10 år, der måtte slås med spanskrør, og spanskrøret måtte ikke være over fire centimeter i omkreds og ikke over en meter langt. Der var også regler for, hvor længe børnene måtte spærres inde: Børn mellem 10 og 15 år måtte sidde i isolationscelle – de såkaldte betækningsrum – i op til to døgn, mens børn over 15 år måtte spærres inde i fire døgn.

I 1953 blev spanskrør forbudt, men det var først i 1967, at det blev forbudt at slå børn på børnehjem (og i skolen). I 1997 blev det forbudt forældre at slå deres egne børn, og vold mod egne børn er i dag strafbart efter straffeloven i samme omfang som vold mod andre mennesker.

Det var ikke alle ansatte, der slog børnene, og det var langt fra alle, der synes, at det var i orden at slå. En tidligere lærer fortæller om en episode, hvor han så en anden lærer slå et barn:

"Så spørger læreren, om der er nogen, der kan fortælle ham, hvad det er for en blomst. Det var så en vintergæk. Det var der ingen af børnene, der kunne svare på, så siger han: 'Nå, så kan jeg fortælle jer, at det er en vintergæk.' Så siger en af drengene: 'Det er sku da en fugl, en vintergæk.' Og han fór ned og knaldede den her dreng på højre og venstre side. Han går ned og slår ham. Fordi han ikke skulle være fræk. Alene med den tilgang, at man tror, at hver gang et barn siger noget, er det frækt, men det behøver det jo ikke at være. Der er masser af situationer, hvor børn ikke har den viden, som den voksne har, og når de så svarer fuldstændigt vildt, hvorfor skal de så have tæsk af den grund?"

(Tidligere ansat på børnehjem)

Selvom en ansat syntes, at det var forkert at slå, var det ikke sikkert, at de turde gøre noget ved det. Der var et meget strengt hierarki, og især hvis man var nyansat på en institution, var det svært at sige ledelsen eller de ældre ansatte imod. Man risikerede at blive fyret eller skældt ud eller i værste fald slået.

"Efter den episode med det der tøj, så tænkte jeg, nu er det nok. Jeg havde samlet nogle ting sammen, som jeg ville klage over, og så gik jeg over og snakkede med forstanderinden. Men jeg blev simpelthen skældt ud og truet med at blive fyret, og hun skrev i en sort bog, at jeg var en doven elev, der ikke gjorde, hvad der blev sagt, og så blev jeg overflyttet. "

(Tidligere ansat i åndssvageforsorgen)

"Gennemgående var der meget stor respekt for de overordnede. Selvom en anbragt blev aldrig så forkert og uretfærdigt behandlet, måtte man bide det i sig (...) Gjorde man sig det mindste obsternasig, så var det afsted. 24 timer til at pakke og komme derfra. I mildeste tilfælde kunne man blive overflyttet til en anden afdeling efter at have fået et ordentligt møgfald."

(Tidligere ansat i åndssvageforsorgen)

Selvom det lyder barsk at blive slået af de voksne på den institution, hvor man bor, var det ikke alle, der følte, at det var så slemt.

"Vi fik tæsk, når vi ikke opførte os ordentligt, men på den tid (i 50erne og 60erne) fik alle børn tæsk; enten hjemme eller i skolen. Det var forholdsvis normalt for tiden, så set med mine øjne var der ikke noget underligt i at blive revset på børnehjemmet. Jeg fik i øvrigt langt flere tæsk i skolen!"

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Til Plejemor

*Den dag jeg tilgiver dig
har jeg sagt ja til den vold
i alle dens afskygninger*

*Den dag jeg tilgiver dig
har jeg lukket mine øjne
for alt den rædsel
angst og frygt
du brændte ind i mit hjerte*

*Den dag jeg tilgiver dig
har jeg accepteret isolationen
bag de låste døre*

*Den dag jeg tilgiver dig
har jeg lukket mine øjne
for alt håb*

*Den dag
kommer aldrig*

Ovenstående digt er skrevet i 2014 af en mand, der var anbragt på opdragelseshjem i 1950-1952.

Ud over lussinger og slag var indespæring og isolering ofte anvendte straffe, når børnene havde gjort noget, de ikke måtte. Især efter en springtur (når de stak af fra institutionen) var 'cellen' eller 'boksen' en ofte anvendt staf.

"Man fik en morgenkåbe uden bælte, for at man ikke skulle binde den om halsen, og en spand til at besørge i, og så fik man mad ind af en lille luge. Der kunne man skam godt sidde i en 5-6 døgn. Der var en boks øverst oppe og en nede i kælderen, og de var isolerede, så man ikke kunne høre, hvis vi skreg. Jeg har prøvet at sidde i dem begge to. Engang skreg jeg dog så meget i boksen i kælderen, at jeg blev lukket ud før tiden. Det var nok kun fordi, den lå lige under plejemors kontor! Rart var det i hvert fald ikke at blive spærret inde der. De lukkede en ud om morgenen, så man kunne få et bad, men det var jo forfærdeligt at være spærret inde i sådan et rum."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Hvor længe man skulle sidde i 'boksen' fik man aldrig at vide på forhånd. Uvisheden var sammen med ydmygelsen og angsten en del af straffen.

Indenfor åndssvageforsorgen var der ikke statslige love og regler vedrørende straf før 1960. De enkelte institutioner havde deres egne regler, hvor der oftest stod, at fysisk legemlig revselse (slag og spark) ikke var tilladt, men der var ikke regler for, hvornår og hvor længe man kunne spænde de anbragte fast eller sætte dem i isolation.

En dreng fortæller, hvordan han kæmpede imod, da han skulle spændes fast for at have gjort noget forkert.

"Jeg strittede meget imod, så de måtte have hjælp. En tyk matrone sad på min mave, og jeg blev spændt fast. Inden nåede jeg at bide hende bag i, og hun tog mig i kinden og sagde: 'Bider du, din lille satan'. Jeg lå spændt fast fra kl. 7 til kl. 12, og jeg råbte hele tiden."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

Farvel til institutionen

Selvom mange forsøgte at stikke af fra deres institution eller i hvert fald ønskede at komme væk, var mange uforberedte på, hvad der egentlig skulle ske, når de ikke længere skulle være anbragt.

"Da jeg begyndte at komme i puberteten, tænkte jeg: 'Hvad fanden skal der blive af mig?' Der blev jeg meget bange. Der ønskede jeg bare, at jeg kunne være lille eller bare kunne få lov at sove, altid. Jeg råbte og skreg, jeg bandende og svovlede, hver gang jeg blev vækket."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

For nogle var det svært at komme væk fra institution og skulle klare sig selv. De var ikke vant til at bestemme selv, og mange havde ikke lært, hvordan man bor alene.

"Jeg spørger stadig den dag i dag om lov. Jeg ved ikke, om jeg nogensinde kommer over det. En dag fik jeg den der stukket i snotten: 'Det bestemmer du da selv.' Da blev jeg ked af det. Jeg havde forventet, at de ville give mig lov. Det var ikke det svar, jeg havde ventet."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

"Der var så meget, jeg ikke vidste. Der var så meget, jeg ikke havde lært. Madlavning. Og så var der vasketøj. Det var der altid nogen, der havde gjort for mig. Men jeg nød det hver gang, jeg fandt ud af at løse endnu en opgave."

(Tidligere anbragt på blindeinstitut)

"Når du står alene i verden som børnehjemsbarn, så er du fandme alene. Så hvad stiller man op? Jeg flyttede ud til Henning og fik bistand."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Når børnene blev 18 år, skulle de typisk klare sig selv. Nogle børnehjem var gode til at hjælpe de unge med at finde ud af, hvad de skulle, mens andre blot overlod børnene til sig selv. Handicappede eller åndssvage unge blev oftest tilbudt at bo i en beskyttet bolig eller på en mindre institution.

En tidligere anbragt fik job som rengøringsmand på det børnehjem, som han selv har boet på, fordi det var det sted i verden, der gav ham trykthed.

"Jeg har arbejdet på børnehjemmet i mange år og blev også fyret engang (...) Der var nogle pædagoger, der sagde, at jeg nok ikke skulle have været der, men altså, jeg gemte mig jo for verden. Der var de ting, jeg plejede, og det var jeg jo tryk ved."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Andre følte en stor tomhed ved at skulle bo alene efter at have tilbragt hele deres barndom sammen med så mange andre børn.

"Jeg har altid haft et stort kontaktbehov, så jeg begyndte at drikke, du ved spiritus og øl. Jeg gik jo på værtshus, for der kunne jeg få den kontakt, jeg manglede. Og jeg kan godt sige dig, det var fordi på institutionen, der var vi 70 drenge og 60 piger, så vi var 130 i det hele, ja sådan var det."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

De fleste udtrykker dog glæde over at være sluppet ud fra institutionen, og mange ønskede slet ikke at have kontakt til hverken institutionen, de ansatte eller andre anbragte børn igen. En del har dog som voksne eller gamle fået et ønske om at vide mere om deres fortid, og samtidig vil de gerne fortælle andre om, hvordan det var at være anbragt. Derfor har mange fortalt deres historier til projektet, og dermed givet de tidligere anbragte en stemme. Mange af historierne kan læses på www.anbragtihistorien.dk eller på www.forsorgsliv.dk.

"Jeg oplever stadig at have et savn om personlig omsorg og kærlighed i min barndom. Et klap på skulderen og et venligt strøg på hovedet; 'du er god nok', havde ændret mit voksenliv væsentligt."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

"Overordnet set så syntes jeg nok, jeg manglede – og det ved jeg ikke, om man kan laste børnehjemmet for, eller om det bare er det, der er kendetegnende ved netop at være børnehjemsbarn; følelsen af at høre til og være betydningsfuld for nogen. Den har jeg ligesom aldrig oplevet."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

Minderne fra anbringelser i barndommen fylder meget for de fleste tidligere anbragte. Om minderne er positive eller negative, og om det er minder, man ønsker at glemme eller at tale åbent om er meget forskelligt. Mange har nægtet eller ignoreret deres fortid, og har ikke fortalt venner og eventuelt børn og ægtefæller om deres barndom. De har skammet sig over deres fortid og har følt, at det var deres egen skyld, at de blev anbragt, og at de blev behandlet, som de gjorde.

"Jeg har somme tider rørt ved, at jeg har haft en svær ungdom (...) men det er så flovt (...), at jeg blev gemt væk, og at jeg forsøgte at tage mit eget liv. Jeg har bedt mine søskende så mindeligt om, at de ikke fortæller mine børn det (...) Hvorfor skal de høre om det? Det er ligesom, hvis deres mor havde været forbryder, det skal de ikke høre. De skal høre det gode."

(Tidligere anbragt under åndssvageforsorgen)

Andre fortæller gerne om oplevelserne, enten for at dele deres oplevelser med deres nærmeste, eller for selv at acceptere deres fortid.

"I dag skammer jeg mig ikke mere, men fortæller gerne om de 10 ud af 14 år, hvor jeg var anbragt på forskellige børnehjem. Jeg, som man regnede med vil-le ende som en velskabt taber, klarede sig igennem (...) At jeg tilsyneladende har klaret mig OK, er ikke ensbetydende med, at jeg kunne løsrive mig fra min fortid. Men man lærer sig at leve med byrden og afsavnet."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

"De sidste 10 til 15 år har jeg spekuleret meget over mit liv og baggrunden for, at det er gået, som det nu er, og det er min faste overbevisning, at 'konkurrence' med 60 andre børn om at få opmærksomhed og kærlighed har ført til, at jeg ikke har kunnet forvalte mit voksenliv på en måde, så jeg kunne få gavn af min uddannelse. Sammenlignet med mange af mine 'søskende' fra institutionen har jeg dog været heldig. En stor del af dem, som jeg er vokset op med, er døde en tidlig død grundet forskellige former for sygdom og misbrug. Det gør mig ked af det, når jeg tænker på alle de liv, som er spildt på grund af svigt i de vigtigste år af livet – barndommen."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

I de seneste år har mange tidligere anbragte ønsket at finde minderne frem og konfrontere sig selv og deres omgivelser med, hvad der skete i deres barndom. Nogle ønsker at få en undskyldning for overgreb og manglende kærlighed, men de fleste ønsker at finde sig selv og forstå, hvorfor det er gået dem, som det er.

"Det at være børnehjemsunge er en lang proces. Det er først som myndig, du skal ud og hente de billeder, du ikke fik ind på nethinden ved at være på børnehjem. Det er først der, man skal ud og lære, hvad sikkerhed, tryghed og vigtigst, kærlighed er. Vi børnehjemsunger er en gruppe, der er blevet for hurtigt voksne, og i kraft af søgen efter den sande og ærlige kærlighed har man været ude i det helt forvildede og haft mange nederlag, inden man finder på plads. Heldigvis, så har man lært at overleve. Når alt kommer til alt, så er livet herligt. Man skal gøre op med fortiden for at kunne leve i nuet og dermed skue fremtiden, og det er man heldigvis selv herre over."

(Tidligere anbragt på børnehjem)

